The copy filmed here has been reproduced thanks to the generosity of:

National Library of Canada

The images appearing here are the best quality possible considering the condition and legibility of the original copy and in keeping with the filming contract specifications.

Original copies in printed paper covers are filmed beginning with the front cover and ending on the last page with a printed or illustrated impression, or the back cover when appropriate. All other original copies are filmed beginning on the first page with a printed or illustrated impression, and ending on the last page with a printed or illustrated impression.

The last recorded frame on each microfiche shall contain the symbol ⟶ (meaning "CONTINUED"), or the symbol ▽ (meaning "END"), whichever applies.

Maps, plates, charts, etc., may be filmed at different reduction ratios. Those too large to be entirely included in one exposure are filmed beginning in the upper left hand corner, left to right and top to bottom, as many frames as required. The following diagrams illustrate the method:

L'exemplaire filmé fut reproduit grâce à la générosité de:

Bibliothèque nationale du Canada

Les images suivantes ont été reproduites avec le plus grand soin, compte tenu de la condition et de la netteté de l'exemplaire filmé, et en conformité avec les conditions du contrat de filmage.

Les exemplaires originaux dont la couverture en papier est imprimée sont filmés en commençant par le premier plat et en terminant soit par la dernière page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration, soit par le second plat, selon le cas. Tous les autres exemplaires originaux sont filmés en commençant par la première page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration et en terminant par la dernière page qui comporte une telle empreinte.

Un des symboles suivants apparaîtra sur la dernière image de chaque microfiche, selon le cas: le symbole ⟶ signifie "A SUIVRE", le symbole ▽ signifie "FIN".

Les cartes, planches, tableaux, etc., peuvent être filmés à des taux de réduction différents. Lorsque le document est trop grand pour être reproduit en un seul cliché, il est filmé à partir de l'angle supérieur gauche, de gauche à droite, et de haut en bas, en prenant le nombre d'images nécessaire. Les diagrammes suivants illustrent la méthode.

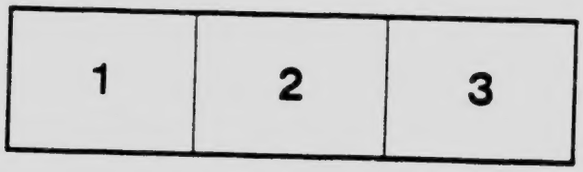

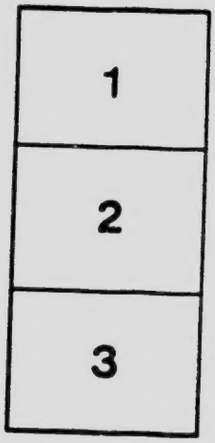

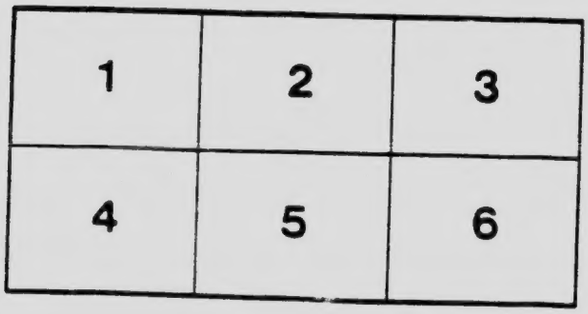

ЖИТЄ
СВ. ЙОСАФАТА

Накладом і Друком
Канадійсько-Української Видавничої Спілки
590 Pritchard Ave. — Winnipeg, Man.

HON. PAUL YUZYK

1913 - 1986

National Library of Canada

Bibliotheque nationale du Canada

ЖИТЄ СВ. ЙОСАФАТА

Накладом і Друком
Канадійсько-Української Видавничої Спілки
590 Pritchard Ave. — Winnipeg, Man.

BX4700
I6
Z49
1910
P***

КАМІНЬ ПРЕТИКАНІЯ І СОБЛАЗНЯ.

Будованє церкви поступає в той спосіб, що до угольного каміня, самого Ісуса Христа вмуровують ся живі камінці, Його вірні до науки і средств спасеня даних Господом Ісусом пристають ті, що вірять в Него і хотять спасти ся.

До будови надаєсь кождий камінь, але його треба відповідно обтесати і до пляну спасеня приноровити.

Деякі камінці, що вбудовують ся в церков Христову, вибирає сам Будівничий Ісус на такі, що їх ставляє на других углах і поручає їм таку ролю в загальній будові, яку мав сам, як краєугольний камінь.

Ісуса не приняв його вибраний нарід, відкинув, але Він став мимо того краєугольнм камінем своєї церкви, збудованої на скалї Петра, провідника Апостолів і на тім камени кожний або стоїть, або о нього розбиває ся. Подібну ролю мають у Його церкві люди. котрих Він вибрав на "каменї претиканія і соблазня" (1. Петр. 2, 8), котрі стоять як каменї, що на них будова церкви опирає ся, на них будує ся, але для многих є вони згіршенєм, як Ісус сам

був згіршенєм для многих. Таким каменем преткновленія у нашій греко-католицькій церкві є апостол з'єдиненя, "душехват" св. Йосафат Кунцевич, Архієпископ Полоцький, що умер 12. листопада 1623. р.

Коли зачала ся кампанїя за новою "народною" церквою в Канадї, перше всього в проєктї статутів тої церкви було викинути камінь преткновеня, св. Йосафата і серце житя релїґійного: сповідь і Найсв. Евхаристію, чим св. Йосафат як раз горнув душі до Ісуса і удостоїв ся найкрасшого титулу "душехвата".

Щоби зрозуміти, чому то "народна" церков відкидає сего "душехвата", подаємо його житє і історію його часів одним на збудованє, другим на соблазн.

***

Щоби лїпше пізнати і оцїнити житє св. Йосафата, треба вперед заглянути на кілька хвиль в історію руської Церкви.

Русь приняла христіянство в р. 988. за великого князя Володимира. Приняла христіяньство від Греків з Царгороду і то в тім часї, коли в Царгородї засїдали на престолї патріярхи католики. Отже первісною вірою від Риму, стала схізматицькою. Русь однак єще

довгі лїта оставалась при католицькій Церкві і не зараз пішла в слїди Грецїї. Аж згодом, в XII. столїтю, через близші зносини з Царгородом, зайшла і на Русь.

Русь однак не була привязана до схізми. Вона кілька разів зривала окови царгородські, кількох митрополитів католицьких засїдало на митрополичім руськім престолї, а навіть в тім часї виплекала съвятих, котрих приймила і узнала цїла католицька Церква.

В схізмі перебувала Русь до собору в Фльоренції, в р. 1459, коли то митрополит руський Ізидор приступив в імени Русинів до єдности з католицькою церквою. Та ся єдність не тревала довго, але все таки лишила по собі деякі слїди.

Більше як сто лїт стояла відтак Русь в схізматицькій неволї. Сей час був для руської Церкви страшним. Здирства, темнота, насильства, зіпсутє обичаїв — ось що завитало враз з відновленою схізмою.

Та вкінци глянув Господь Бог милосерним оком і на нещасливий, але побожний руський нарід.

При кінци шіснайцятого столїтя післав Бог на Русь кількох епископів які поставили за цїль свого житя сполучити знов Русь з католицькою церквою. Сими епископами були передовсїм Іпатій Потїй, епископ Володимир-

ський і Кирил Терлецкий, епископ луцкий. Вони то намовили слабосильного митрополита Рагозу і кількох иньших руських епископів, що сї з'їхали ся до Берестя в р. 1596 і тут проголосили унїю (сполученє) Церкви руської з Римом. Від сего часу вернула руська (українська) Церква до св. єдности, в котрій за ласкою Божою одна часть руського народа помимо ріжних перепон, трудностий та покус, вірно і витревало і доси перебуває.

Не будемо тут малювати всїх борб, які руська Церков перед і по заключеню унії мусїла вести з ворогами і зносити пониженя навіть тих, що повинні були її спомагати. Скажемо лише що дїло унії мало перейти через огонь і воду, мало понести много кривд, перетерпіти много гонень, а навіть скропити ся проляною кровю, щоби видало сторичний плід.

Бо де не помагають представленя, науки, проповіди, там звичайно робить все кров.

На Руси мало було людий, котрі би зрозуміли слова Христа: "да вси будут єдино" і змогли за них твердо постояти. Велике дїло з'єдиненя Руси замість помочи, — зі всїх сторін стрічало на перепони будьто в нещасній полїтиці Польщі, будьто в заїлости російської схізми, будьто вкінци в рівнодушности самих ісповідників з'єдиненя (унії).

З'єднінє мусїло бути скріплене сьвідоцтвом крови.

Мужом що проляв свою кров за унїю, се св. Йосафат, котрого житє хочемо осьтут коротенько представити. Він став ся для руської Церкви правдивим апостолом, отцем, опікуном і стовпом св. унії.

***

Іван (Йосафат) Кунцевич родив ся в Володимирі на Волиню около р. 1580; походив з убогої шляхоцької родини. Єго отець Гавриїл був купцем. Мати, Маріянна, походила з родини урядничої. Обоє були людьми чесними і побожними.

В дитиньстві удавав ся Іван з матерію до церкви св. Параскевії. Раз зробив на него велике вражінє вид хреста і він спитав матери про єго значінє. "Се образ Бога-чоловіка — пояснила мати — Ісуса Христа, Господа нашого, що зійшов з неба, аби відпокутувати за наші гріхи і спасти нас". В тій хвили почув я — оповідає сам Іван — як би менї жаріюча іскра впала на серце і переняла мене така любов до св. Церкви і її обрядів, що протягом 30 лїт я не опустив анї одного дня богослуженя".

Від сего часу Іван перестав бути дитиною.

Він занехав дитинячі забави, а вслухував ся в церковні пісні і богослуженя. Невдовзї післали єго родичі до шкіл в місточку. В школї йшло єму легко. Передовсїм віддавав ся науцї язика церковних книг.

Вже тодї подивлялї всї повне чеснот і будуче житє молодого Івана. Нїхто однак не перечував високого післанництва побожного хлопчини. Родичі, аби запевнити єму будучність умістили єго в Вильнї в столици Литви, у Яцка поповича, купця і мийського радника. Було се імовірно між роком 1595 а 1600. Там виповняв Іван сумлїнно свої обовязки, умів знайти час і на молитву і на читанє церковних лїтурічних книг.

Підчас побуту Івана в Вильнї, коли, він мав 14 лїт, зірвала ся велика релїгійна туча на цїлій Руси. Причиною сего було полученє руської Церкви з Церквою Римською на синодї в Берестю в р. 1596. Проти унії виступив гордий князь Острогський і збунтоване ним міщаньство, низше духовеньство, шляхта, простий нарід та церковні брацтва. Насильно видирано з'єдиненим церкви, рабовано церковні маєтки, примушувано до приняття схізми.

Вильно, яко столиця Литви, ще більше загоріло сею борбою, бо до него зі всїх сторін з'їзджала ся схізматицька шляхта, збунтова-

на листами могучого Острозького. Всї богатші церкви відобрано тут з'єдиненим, а лишено одну найбіднїйшу церков св. Тройцї, при котрій остав ся митрополит з малим числом з'єдинених.

Тяжка се була хвиля для молодого, недосьвідченого та неученого Івана. Єго найшли сумнїви. Де знаходить ся правда? До котрої Церкви пристати? Іван удав ся о пораду і осьвічене до найлїпшого порадника — Господа Бога. Бог не опустив свого вибраного, осьвітив єго ум і він в одній хвили пізнав правду, а заразом в своїм серци почув велику відразу до схізматицької Церкви.

Від тепер знов наступила зміна в житю сьвятого молодця. Пізнавши раз добре правду, витревало її держить ся і після неї уряджує своє житє. Щоденно спішить до церкви св. Тройцї, в хорі радо сьпіває, служить сьвященникам до Служби Божої, украшає престоли, в потребі дзвонить, а вільні хвилї посвячує молитві, проеячи Бога о з'єдиненє заблудивших.

В тім часї запізнає ся Іван з визначними людьми, як з ученим Греком Аркудієм, з митрополитом Рагозою, з молодим Рутским і иншими.

Цїль житя Івана на сьвітї була вже осягнена. Сьвітська побожність доспіла, тому кли-

ле его Бог до висшої побожности — в мона стири, в чині. Іван постановив зістати мона хом — і сеї постанови не покинув, хоч як єго від неї деякі відмовляли.

В часї, коли Іван постановив посьвятитися Службі Божій, Чин Василиянський на Руси находив ся в повнім упадку. Більшість мона стирів приняла схізму. Вправдї деякі держа ли ся з'єдиненя, бо були під безпосередною властию з'єдинених епископів, але захованє уставів і обітів вже давно підупало. До скріп леня з'єдиненя і удержаня єго на Руси треба було конечно і відновленя завмерлого чина. І тому Господь Бог посилає до него Івана, що мав привести Чин до давнїйшого блеску і значіня.

В р. 1604 просить покірно митрополита о принятє і зістає радо принятим. Маючи 24 лїт, приняв монашу одежу і після звичаю змінив своє хрестне імя Іван на монаше Йосафат. Хоч се противилось правилам св. Василія, аби новик зараз на вступі до монастиря складав монаші обіти, однак Йосафат за дозволом митрополита зложив на початку свого чернечого житя торжественні обіти, хоч єще не відбув приписаної правилами проби.

Виленський монастир, де замешкав Йосафат, був страшно спустошений. В нїм мешкали люди сьвітські, котрі побіч монастира по-

будували собі доми. Всї добра монастира находили ся в руках заряду, зложеного з людий сьвітських. Сей заряд не тілько що не дбав про добро монастира, але один з фільварків загарив, а з другого скупі доходи відбавав архимандритї.

Що гірше, не знайшов Йосафат в монастирі провідника, котрий би показував ему дорогу, що веде до совершеньства. Одиноким его провідником був Бог, до якого Йосафат удавав ся о поміч в довгих а частних молитвах.

Йосафат вибрав собі в монастири келїю вправдї найубожшу, але за те найблизше церкви і з сеї келїї майже нїколи не виходив, хиба до церкви на Богослуженє.

В хвилях вільних від молитви займав ся Йосафат читанєм своїх улюблених книг церковних З них чимраз більше пересвідчав ся о правдї віри католицької і утверджував ся в з'єдиненю; з них збирав собі докази на збиванє блудів схізми і робив собі записки, з котрих пізнїйше уложив книжку під заголовком: "Оборона віри" і другу: "О хрещеню св. Володимира." В сих книжочках доказує Йосафат схізматикам, що Русь від самого початку наверненя була в єдности з церквою Римською і узнавала завсїди першеньство Епископа Римського. Докази, якими доказував сї правди тимбільшої набирають ваги, що

виняті з книг, котрих і схізматики уживали при богослуженю. Кромі сего читав Йосафат пильно житя Святих.

З своїм тїлом обходив ся Йосафат як з найбільшим своїм ворогом. В уживаню їди не тілько, що був дуже уміркований, але часто по кілька днїв не брав нїчого до уст. Страв уживав простих і пісних. Мяса не їв нїколи від коли вступив до Чина; риби дуже рідко. Через пять лїт пив лише воду. Місто полотняної сорочки носив на собі остру волосїнницю, що вїдалась в його тїло. Не скидав її нї коли, анї в день анї в ночи.

Постїль його була так нужденна, що й жебрак не хотїв би на нїй спати. Опоясував ся дротяним поясом, котрого острі кінцї звернені до тїла, теє нераз глибоко ранили. Кромі того уживав єще бичів, котрими так сїк своє тїло, що каплї крови, мов роса вкривали підлогу в його келїї.

Йосафат будучи чистим і невиним серед тілько небезпеченств на світї, ще більшим став любителем сеї ангельської чесноти в мо нашім житю. Так полюбив сю чесноту, що після свідоцтва одного з його приятелїв, не образив св. чистоти від самої молодости нї словом, нї дїлом. Всї цїнили й поважали Йосафата за сю чесноту.

Се побожне житє Йосафата звернуло на

себе незадовго очи не тілько монахів, але й свіцьких людий. Много знатних осіб приходило до монастиря щоби побачити святого молодця та з ним поговорити. Однак ті ознаки поважаня, які оказували йому посїщаючі. не подобались покірному Йосафатови. Тому опустив він свою дотеперішню келїю, а перенїс ся до більше украитої каплицї св. Луки. Уставивши тут свій столик, віддає ся своїм улюбленим занятям. Молить ся, читає, учить ся в день, а в ночи ходить на кладбище і після свого звичаю бичує, знущає ся над своїм тїлом.

В тім часї монахів, відадних щиро св. Унії, було небогато, а й ті були вже людьми старими, якими годї було що починати. Тому старає ся Йосафат о нове поколїнє монахів. Знайомих собі хлопців заохочує то словами, то самим приміром житя, щоби вступали до монастиря. Поволи зачали вступати молодцї доброї волї, щоби бути товаришами Йосафата в монашім житю. Вже в роцї 1607. пятьох молодців приняло в церкв і Пресв. Тройцї Чернечу одїж св. Василїя.

Між ними був також приятель Йосафата, дуже спосібний, вихований в Римі, учений і многообіцюючий молодець Велямин Рутський.

Спільно з Рутським взяв ся Йосафат до пра

цї над відновленєм Чина. Рутський внїс до Чина глибоку науку, знайомість світа і його відносин, відомости о житю аскетичнім західних монахів, сильну і непохитну волю, котра не знала нїяких перепон.

Йосафат світив аскетизмом східним, привязенєм до свого обряду, великим умертвленєм, ангельською неповинностю і другими монашими чеснотами.

Будучи одної думки і одного серця взаїмно взяли ся до найважнїйшого дїла, то є до плеканя монашої молодїжи. Рутський обучав монахів в науцї віри і стремлїню до совершенства, учив їх латини і руського; Йосафат учив любити Богослуженє, обряд і монашї чесноти, котрих був живим приміром. Монастир був знищений, не було де подїти більше монахів, тож Рутський жертвував свою батьківщину на відновленє монастиря. Незадовго вже вісім монахів могло вигідно мешкати в монастирі Пресв. Тройцї.

В тім часї став Йосафат діяконом, мав отже обовязок проповідати слово Боже і помагати священикам в працї над спасенєм людських душ. Від тепер частїйше виходив на місто, сходив ся з простими людьми, обучав їх в перших правдах віри, ласкавими словами приводив до покаяня, а привівши до церкви св. Тройцї, просив священиків, щоби їх спові-

дали. З схізматиками провадив розмови о церкві, о наслїднику Петровім, о лучнсти церкви руської з римською від початку навернення Руси, а даючи їм на все докази з книг, яких і вони при Богослуженю уживали, дуже часто приводив їх до того, що вирікали ся схизми і та ставали ревними католиками. Мала громадка з'єдинених чимраз збільшала ся і крила ся під крилами церкви Пресв. Тройцї, що тепер стала осередком з'єдиненя.

Лютило се схизматиків, що ненависне з'єдинене цирить ся; гнїв їх був тимбільший, що церков Пресв. Тройцї, будучи давнїйше церквою брацтва ставропігіяльного, котре завсїди так ворожо було для з'єдиненя успособлене, тепер мов би їм на перекір сала ся жерелом з'єдиненя. Старали ся за помочию світської власти відобрати сю церков, та се їм не удало ся.

Мали єще иншу причину схізматики, що так добивали ся о церков Прсв. Тройцї; їм ходило о се, щоби позбути ся нового поколїня Василїян, ведених через Рутського й Йосафата; вони перечували добре, що се будучі борцї независимого їм з'єдиненя. Тому їм так ходило о здушене сего дїла зараз в завязку. Коли їм се не удало ся зробити правно, постановили підступом заволодїти церквою.

На чолї заговору станув архімандрит Чін-

чило, чоловік безхарактерний і скритий схізматик. Він вислав Рутського з монастиря будьтоби за якоюсь великою орудкою десь о 20 миль від Вильна, а в тім часі старав ся на мовити Йосафата до схізми. Та се йому не вдало ся. Ніщо не помогли ні просьби, ні підлещування, ні обітниці: Йосафат остав непохитний. Сінчило розлючений тим, що його післанництво не повело ся, ударив Йосафата в лице. Йосафат зніс сю обиду спокійно і нікому про се не розповідав.

Єще иншого способу вхопив ся архімандрит. Він приказав Йосафатови вислати всіх монахів до Рутського, яко їх учителя. Думав, що коли не стане товаришів, то йому скорше удасть ся наклнити Йосафата до схізми, а кромі сего мав вже инших схізматицьких кандидатів, що мали сейчас заняти місця, як тілько ученики Рутського від'їдуть. Йосафат сейчас вислав післанця за Рутським так, що вечером, як вернув архімандрит до монастиря, Рутський був уже між своїми учениками.

Рутський і Йосафат пізнавши з того всего стремління Сінчила до схізми, удали ся листовно до митрополита, що тоді перебував в Варшаві. Митрополит не могучи сейчас вернути, а заразом сам без процесу усунути Сінчила, зробив Рутського завідателем своєї ми-

трополїї на Литві, приказуючи йому пильно глядїти на проводирів схізми. Кромі сего віддав заряд дібр монастирських Рутському.

Як велике поважанє мав Йосафат у схізматиків і як їм ходило о приєднанє його для своєї справи, видно з того, що хоч їм проба два рази не удала ся, постановили ще третий раз самі міщани вплинути на Йосафата. Вони знадили Йосафата до одного міщанського дому і тют вперед просьбою а відтак грозьбою старали ся йоог приєднати до схізми. Та всьо надармо.

По неудалім заговорі ще більшою ненавистю загоріли схизматики. Доки мали надїю перетягнути Йосафата на свою сторону, вино сили його під небеса, вихваляли його святість, побожність, покору, чистоту, привязанє до обряду; говорили, що слїди його цїлували би як би він до них прилучив ся; але тепер, стративши надїю переломати його непохитність в привязаню до святої католицької церкви, люто над ним мстили ся. Денебудь на містї показав ся, кидано на него камінєм, болотом, обсипувано градом проклонів; давано прізвища: неука, зрадника, відступника, облудника. Йосафат не смутив ся тим, а противно, тїшив ся, що може зносити для Христа і з'єдиненя ті малі терпіня.

Лице його лише тодї залляло ся слезами,

коли довідав ся, що Сїнчило зібравши в одній з виленських церков священиків, прилюдн вирік ся з'єдиненя, відмовив дальше послуху митрополитї і піддав ся царгородському патріярсї.

Тимчасом Йосафат далї поступав в святости й науцї і так готовив ся до будучої борби. З природи обдарений великими спосібностями, був бистрий в понятях здоровий в судах. Письма, що по нїм остали є доказом того. Память мав так велику, що, як пише його житєписець, що раз почув або прочитав, то на завсїди в нїй зіставало мов на мраморі вирите.

В трийцятім роцї свого житя, а в пятім по вступленю до Чина, зістав Йосафат через Митрополита Потїя поставлений на священика.

Дотеперішна його праця була більше приватна, тепер почав прилюдно з проповідницї збивати блудну науку схізматиків. Докази о правдї св. католицької віри найбільше наводив такі, що схізматиків найлїпше переконували, то є, брав їх з науки св. Отцїв східних і з книг церковних, яких схізматики також уживали, а нїколи над ними не застановляли ся, не розуміли їх. Підчас його проповідий церков св. Тройцї була переповнена, бо не тільки приходили вірні, щоби утвердити ся

в вірі, але також і схізматики ведені цікавостю.

Спосіб проголошуваня наук був так переконуючий, живий і ясний, що і найпростійший чоловік міг зрозуміти. Всі, знаючи Йосафата і його минувшість, чудували ся, звідки набрав такої науки. Схізматики видячи, що много людий пересвідчених його науками вертає до Унії, висилали проти Йосафата найлїпших своїх бесїдників і богословів, та саме отворенє уст Йосафата вистарчало, що виходили завстиджені. На кожд[illegible] закид мав готову відповідь, на кожду трудність готове розвязанє.

Та ся ревність оказувала ся не лише на проповідницї і в диспутах з схізматиками; її було всюди видно. Його розкошию було учити простий нарід, запущений через схізматицьких священиків так, що много находило ся і таких, котрі не уміли і Отченашу, не говорячи о инших молитвах і правдах. Ходив проте по вулицях, домах, плозах, пасовисках і всюди поучував головнїйших правд віри, конечно потрібних до спасеня.

Наслїдки працї св. Йосафата були великі, нарід громадно вертав до св. єдности, много з міщанських родин навертало ся. Всїх потягав своєю ласкавостію, котрою відзначають ся лише святі душі. Коли нераз жартом ска-

зав до котрого з схізматиків: "і ти навернеш ся," то пізнїйше за ласкаю Божою ставав католиком. Не уміючи собі порадити, схізматицькі священики заказали своїм підданим не тілько бувати на наукха Йосафата, але також з ним орзмовляти. Католики з радостю називали його "бичем схізматиків," а схізматики дали йому прізвище "душехвата" і старали ся ріжними способами підкопати його вплив.

Праця його не обмежалась на самих схізматиках; з неменшим жаром заходив ся коло скріпленя віри і христіянської моральности з'єдинених. Передовсїм старав ся о те, щоби вірнї як найчастїйше приступали до тайни покаяня. Сам сповідам цїлими днями в церкві, а коли всїх пересповідав, спішив на поля, пасовиска і тут заохотивши до сповіди, сїдав на першім лїпшім камени і слухав сповіди. Коли сам не міг собі дати ради, ішов до других священиків і зі слезами просив їх щоби помогли бідним грішникам.

Де ходило і спасенє душ, Йосафат був перший. Ходив по вязницях і навертав злочинцїв. Радо спішив з духовною потїхою засудженим на смерть і доти їх не опускав, доки душі їх не віддав в руки Г Бога. В шпиталях услугував хорим, перестелював їм ліжка, подавав страви і лїки, перевивав рани, сповідав

і подавав їм святе Причастіє. Як тілько довідав ся о якім хорім в містї або на передмістю, сейчас до него ішов, не зважаючи нї на заразливість хороби, нї на сморід, анї на віддаленє.

Св. Йосафат, відколи зістав священиком, як тілько позваляв на се церковний устав, щоденно відправляв Службу Божу. До кождої Служби Божої приготовляв ся бичованєм, умертвленєм і св. сповідю. При Службі Божій так був перенятий своїм урядом, так скуплений, що ставав мов би ангелом.

Мимо так численних занять над спасєнєм ближних, не опускав своїх монаших праць. В зимі вставав о годинї третій, а в лїтї о другій. По бичованю і молитвах будив братію; в хорі сам не співав. Сам займав майже усї монастирські уряди і був душею монастиря. Здавало ся, мов би з побільшенєм працї збільшав ся і час, хоч і не занедбував своїх обовязків священичих і монаших.

Серед всїх тих праць і санять не бачив його нїхто зажуреного. Веселість цїхуюча святих, нїколи його не опускала, а ще і другим удїляла ся. Всї, що приходили до него, виходили потїшені, і то не лише католики, але і схізматики. Лице блестїло надземською радостию, котрої причину можна було знайти лише в неустаннім полученю з Богом. Радість яс зма-

гала ся, коли хто покидав схізму, а вертав до єдности.

В тім часі з'явив ся на Руси Мелетій Смотрицький, великий ворог з'єдиненя, а з окрема св. Йосафата. Смотрицький виховував ся в академії князя Острожського, відтак у Єзуїтів, а вкінци заграницею. Його виховали в великій ненависти до католицької Церкви. Смотрицький був високо ученим чоловіком, а при тім посїдав великий талан бесїдничий і писарський. Він був палкий і несталого характеру. Між схизматиками мав велику повагу, вплив і значіне.

Тимчасом число учеників св. Йосафата мно жило ся; чимраз більше молодїжи прибігало під його провід. Треба було подумати о нових монастирях, бо в монастирі св. Тройцї не стало вже місця.

Бог поміг в сїм дїлї. Один пан подарував Йосафатови монастир в Битеню. В сїм монастири став св. Йосафат ігуменом.

Незадовго другий дім отворив ся монахам. Недалеко Битеня жив побожний чоловік, хоч схізматик, Йоан Мілешко. Він пізнавшись з Йосафатом, переєвідчив ся о блудах схізми і став ревним католиком. З вдячностю за своє навернене жертвував Йосафатови село Жировиці, де находив ся чудесний образ Пр. Дїви Марії.

Прибувши до Жировець, св. Йосафат виставив монастир враз з будинками, розширив церков, заосмотрив її у всї потрібні річи і запровадив порядок в відправлюваню Богослуженя.

Від часу, як св. Йосафат замешкав в Жировицях, місто се стало ся славним на цїлу Литву. Досить сказати, що при тім чудеснім образї до 30 умерших воскресло, не згадуючи о инших чудах. Наслїдком тих чудес було те, що Папа Венедикт XIII. послав золоту корону, котрою укороновано сю ікону (в 1730) роцї.

Св. Йосафат так само як і в Вильнї і Битеню, так і тут проповідав, катихизував, сповідав та своїми розмовами навертав єретиків та схізматиків до з'єдиненя.

Коли так св. Йосафат трудив ся в Битеню та Жировицях, помер між тим митрополит Іпатїй Потїй. На його місце зістав покликаний Йосиф Рутський. Зіставши митрополитом, мусїв Рутський покинути архімадрію виленську. Когож мав на сю гідність покликати як не Йосафата? Хотяй Йософат в своїй покорі опирав ся сему іменованю, Рутський приказав йому її приняти. Зі смутком опускав Йосафат монастир жировський, але Бог потїшив покірного мужа.

Хто опише його радість, коли вернувши

до Вильна, побачив в окруженю 60 монахів, котрі мали бути борцями за справу з'єдинення. Недавно тому, бо всего 10 лїт назад, сам один він молив ся о сповнене свого задушевного бажаня в своїй опущеній келїї. Тепер смілїйшим окомо міг споглядати в бдуучність бо бачив, що його дїло, то дїло Боже, а дїла Божі не гинуть.

Зі звичайною собі ревністю взяв ся до розширеня монастиря. Обильно прливучі милостинї від многих його приятелїв вкороцї обновили і розширили монастир так, що всї могли вигідно мешкати. З новою гідностию при було йому ще більше працї і покори. Маючи при собі самих молодих і ще недосвідчених монахів, сам майже мусів сповняти і найвисші і найнизші уряди. Сам був наставником новиків і проповідником і господарем і економом. Сам після свого звичаю будив братію, сам розносив в зимі п окелїях світло, сам дзвонив, сам відчиняв монастир і церков, сам в хорі услугував і співав, сам давав науки і наставленя новикам, сам з ними роби розважаня. Поза монастирем, як звичайно, сповідав, посїщав хорих, давав науки монахиням, провадив релїгійні розмови з схізматиками, хадив по вязинцях, спомагав убогих. Все те дїлав з так погідним лицем і веселим серцем, мов би ті працї не були трудами, але нагоро-

дою за труди. Дійсно, хиба чудом се треба назвати, що один чоловік, мимо слабого здоровля, так многих занять і умертвлень, так довго міг працювати для слави Божої і добра ближніх.

Хоч тілько мав праці і був архімандритом, однак в нічім не шукав ні виїмків, ні полекші. Убирав ся, жив, їв, коли не так як другі, то завсїди підлійше, а ніколи лїпше.

Всїх любив він цїлим серцем, однак більше старанє мав для тих, що віддавали ся наукам. Дуже часто сам заступав їх в монастирських працях, щоби лишити їм більше часу до науки.

З братьми, котрі в-дечім провинили ся, обходив ся з великою лагідністю.

Цїхою вибраних Божих є велика любов до убогих. Сю чесноту мав св. Йосафат розвинену в великій степени. Будучи лише священиком, був він ревним опікуном убогих; тепер став ся їм правдивим вітцем. Громадно ходили за ним бідаки, забігали йому дорогу і представляли свої потреби; для кождого знайшов він пораду, потїху і поміч. Кілько міг, тілько кормив їх з монастирської спіжарні, бо сам ходив по богатих домах і просив милостинї для убогих, а потім її роздїлював поміж них. Наколи котрого дня не міг спо-

могти убогих, то зараз було пізнати по його лици; бо воно був сьогодня сумне.

Йосафат, як сам був святим, так і своїх підданих і товаришів в житю чернечім провадив до святости. Можна би навести цїлий ряд світлих і святих мужів, що виховали ся в в школї Йосафата.

Як архімандрит, навернув св. Йосафат дуже богато знатних родин до католицької Церкви. Також заходаим св. Йосафата поволи цїле майже місто Вильно враз з околицею вернуло до віри католицької; схізматиків осталось невелике число, а і ті, що остались, не сміли висунити проти святого. Праця осафата була тут з добрим успіхом вже укінчена, тому покликує його Господь Бог на висший уряд, даючи йму запустїлу землю, щоби обробив її своїми трудами і скропив своєю кровію.

На архієпископськім престолї в Полоцьку засїдав Гедеон Брольницький, девятьдесятьлїтний, немічний старець. Через недостаток надзору поміж духовенством вкрали ся многі надужитя, з котрих користали схизматики і чимраз більше ширили свою єресь. Унїя постепенно упадала. Бачив сей упадок полоцької дієцезії митрополит Рутський і за дозволом римського Папи дав старенькому архієпископови помічника з правом наслїдства

по його смерти. Хтож був гіднїйший і спосіб нїйший на се становище, як не св. Йосафат? Йосафат о увільненє з сего достоїнства, вимовляючись своєю нездібностю до так високого уряду. Митрополит не зважав нї на сльози, нї на просьби, але під послухом приказав йому приймити сю гідність.

Всї, що знали св. Йосафата, тїшились з того іменованя і дякували Господу Богови за той вибір, маючи надїю, що він много причинить ся до розширеня слави Божої.

Дня 12. падолиста 1617 року митрополит враз з другими епископами посвятив Йосафата на епископство вітебське з правом наслїдства на полоцький престол. Сей день благословили католики, а проклинали схізматики, мов би перечували, що в шість лїт пізнїйше в той сам день і в ту саму недїлю він прийме мученичий вінець, а вони будуть той день проклинати, що вони стали катами святого.

Коли святий Йосафат виїздив з Вильна, цїле майже місто збігло ся до церкви св. ТройцїТройцї, щоби попращати свого добродія. Всї присутні плакали, мов би се був похорон св. Йосафата.

Полочане, довідавшись о своїм новім владицї, одні тїшили ся, другі знов лихословили сей вибір. Коли злизив ся час від'їзду, ка-

толики упереджені відомостию о його святости, ревности і любові, постановили як най торжественнїйше приймити свого пастиря. Схізматики же і заушники старенького архіепископа лютили ся, видячи, що з його пдиїздом випадає їм з рук і власть і добра полоцького архіепископства і вже тепер бунтували нарід проти Йосафата, розсїваючи всюди вість, що він хоче завести латинську віру.

І дїйсно, величаве було приняте і в'їзд Йосафата до міста. Полочане ще не бачили такого торжества; подібне тому мали побачити шість лїт пізнїйше, але в инших обставинах.

Сейчас по торжествах, удав ся Йосафат до старенького архіепископа. Знав добре, що не уджс радо прийме його архіепископ, бо без його волї зістав Йосафат назначений на помічника, але покірний муж хотїв і сю прикрість знести. В короткій розмові зі старенъким і здитинїлим архіепископом, освідчив йому, що від тепер стане для него сином.

І св. Йосафат додержав сеї обітницї. З початку підюджуваний Гедеон неприхильне обходив ся з Йосафатом. Не зражав ся таким поведенєм Йосафат, але працював в церкві як звичайний священик, оказуючи при тім улягліеть і синівську любов Гедеонови. Поволи своєю терпеливістю, лагідністю і поведенєм ріжних услуг так з'єднав старця, що не тіль-

ки позволив св. Йосафатови рядити епархією, як йому подобало ся, але ще й полюбив його як рідного сина, сповідав ся у него часто і на його руках віддавав Богу свою душу. Повен синівського привязаня справив Йосафат свому архіепископови величавий похорон.

По смерти Гедеона став св. Йосафат самостійним архіепископом. Цїлий тягар заряду, а заразом відновленє обширної епархії спав на його рамена. А був се тягар не малий, бо через недогляд і непорадність свого старенького попередника, многі блуди треба було усунути. многі зробити реформи так внїшнього вигляду як і внутрішнього житя в епархії.

Найперше взяв ся Йосафат до упорядкования свого дому. Лїнивим, неспокійним, непоздержливим виповів місце в палатї. Всюди запровадив ощадність, працьвитість, мірність. Лише на співаків церковних не щадив видатків, знаючи, що наш обряд стоїть на хорошім співі.

Священикам, що були при його палатї, приказав щоденно правити Службу Божу і учити ся богословських наук.

Зробив також порядок з своїми добрами. До заряду тих дібр вибрав собі урядників вірних собі, лагідних та справедливих і приказав їм по людяному обходити ся з піддани-

ми. Через те всї піддані дуже полюбили св. Йосафата.

Прийшовши до порядку в своїй палатї, свернув Йосафат свою увагу на доми Божі. Хоч його каса була майже пережна, однак спускаючи ся на Провидїнє Боже, взяв ся зараз до відновленя церкви в Полоцку і в короткім зглядно часї своїм коштом її відновив і привів до прадивого блеску.

Кромі церкви св. Софії в Полоцку, побудував св. Йосафат в менших містах, як Вітебськьу, Орші і инших місточках та своїх добрах много церков, инші знов відновив, инші понаправляв, всюди заводячи лад, харність і приличність.

В часї війни з Москвою много дібр владичих і церковних пропало, опинило ся в руках світських людий. Всїми силами старав ся св. Йосафат неправно зібрані добра звернути церкві. Коли переконав ся, що якесь добро напевно є церковним, не уступив доти, доки його не відібрав. Тим способом відібрав майже половину церковних дібр. Річ зрозуміла, що за сю дбалість о церковні добра стрічала його з боку схізматиків ненависть, очерненя, бо навіть наставанє на його житя.

Дальшим дїлом св. Йосафата була відова духовенства. Тодїшне руське руховенство було удержуване в невіжестві. Вихованє його

не відбувало ся так як тепер, під оком епископа в семінаріях, але доконувало ся в хаті о. священика. Видячи сей недостаток богословського образованя видав св. Йосафат обширний катехізм, роздав всім своїм священикам, приказав його виучити ся і зложити з него іспит. Дальше видав св. Йосафат для свого духовенства правила, котрі стреміли до віднови священичого житя після приписів соборів.

Для піддержаня духа певности, в духовенстві постановив св. Йосафат щорічні скликувати в своїй епархії синоди.

Повагу руської церкви підкопувала тоді бутна шляхта, що згірдно обходила ся з руським духовенством. Св. Йосафат не міг сего стерпіти і заказа слухати бутної шляхти.

Тим способом поволи духовенство чимраз більше підносило ся не лише під оглядом відомостий, але також і в повазя у людий.

Рівночасно працював св. Йосафат ревно над наверненєм схізматиків. Часто з ними сходив ся, розмовляв о Церкві і вірі, часто на проповідниці збивав їх блуди. Для більшого образованя видав книжочку: "Оборона віри," в котрій доказував правди католицької віри. Приказав також з латинського язика переводити на руське книжки, що відносили ся до єдности. Тим способом св. Йосафат при-

вернув католицькій Церкві майже цїлий Полоцк, много шляхти, ще більше міщан, та велике множество простого народу своєї епархії.

Схізматики нераз робили св. Йосафатови великі кривди, він показував їм завсїди любов. Схізматиків любив, але для самої схізми не було у него пощади; Всюди проти неї виступав на проповідях, усував схізматицькі книги, не давав схізматикам церков, священників приклонних схізмі видаляв з своєї епархії. Звідс то пішло, що прогнані священики переходили на схізму і нарікали відтак, що Йосафат переслїдує і гонить схізматиків. І тому ще і тепер схізматики та приклонні схізмі люди несправедливо називають св. Йосафата гонителем.

Зіставши архієпископом св. Йосафат не тільки що не змінив свого строго-аскетичного житя, але ще більше теєж заострив. Монахом жив на світї, монахом був в Чинї, монахом остав на престолї. Особливше набожество мав св. Йосафат до Пречистої Дїви Марії. Найбільше любив молити ся перед її образами. Пречистій Дїві жервував усї свої умертвленя, ношенє волосїнниці і бичованя.

Для всїх мав він правдиву любов, але найбільше показував її убогим, які відходили від него завсїди потїшені і споможені. Дальшими

чеснотами св. Йосафата були і тепер послух своїм настоятелям (митрополитї) і глибока покора.

Ворогам своїм завсїди прощав провини, а за кривди, які йому робили, відплачував ся добродїйствами.

О нїчо так не старав ся як о чистоту совісти і через те сповідав ся майже перед кождою Службою Божою.

Серед такого житя провів св. Йосафат три лїта. Його праця видала хороші овочі, всюди настав спокій, єдність приймалась, побожність росла. Здавало ся, що схізматики стративши свою силу, залишуть нерівну борбу з унїятами.

Однак діявол не спав. Він наслав на нещасну Русь нову бурю, котра мала захитати Русию до самих осов.

Було се року 1620. З Москви вертав Грек Теофан, єрусалимський патріярха. По дорозї, на запрошенє козацького гетьмана Конашевича, вступив він до Київа, де козаки і всї схізматики приняли його зі всякою величавістю. Теофан на просьбу схізматиків висвятив на всї столицї, заняті з'єдиненими владиками і митрополитою, схізматицьких епископів. На митрополита призначив загорілого схізматика Йова Борецького, на престол Полоцький Смотрицького і т. д.

Обурили ся всї на ту смілість турецького шпігуна, яким був Теофан, що відважив ся сам без призволу короля, без співучасти других владик повисвячувати нових епископів Однак дїло було вже сповнене. Король мусїв мовчати, бо через Туреччина виповіла Польщі війну, а до війни потрібні були козаки...

Висвячені через Теофана епископи старали ся всїма способами збунтувати вірних проти законних пастирів, щоби могли самі як найкрасше засїсти на їх престолах. З'єдинене ще не було укріплене, нїчо отже дивного, що могі ошукані пустими обіцянками, ставали схізматиками і виступали проти своїх пастирів.

Найревнїйший в бунтованю був Мелетій Смотрицький, призначений Теофаном на престол полоцкий. По цїлій епархії розіслав він вісти проти св. Йосафата, називаючи его зрадником Руси, папістою і єретиком.

Злоба далеко скорше ширить ся, як чеснота, блуд більше находить прихильників, як правда. Так стало ся і в епархії полоцкій. На голос Смотрицкого всї майже міста повстали проти Йосафата. Простий нарід повіривши ложи і очорнюваню, тисячами відступав від свого законного пастира. Схізматики до того степеня підбунтували всїх проти св. Йосафата, що раз в Полоцку, в ратуши, съвятий лед

ви уйшов смерти з рук розюшеної тевги.

Помимо однак небезпеченства, яке грозило його житю, св. Йосафат не укривав ся, анї не шукав пімсти на своїх ворогах, анї не допомагав ся о слушну кару. Противно, він оказував їм ще більшу доброту і любов. Де тільки котрого з них здибав, розмовляв з ним ласкаво і запрошував до себе як приятеля. Тим способом потягнув до себе і навернув до унії головного бунтівника Івана Терликовсько.

І так, хоч се був час так ворожий св. Йосафатови, хоч так много навернених повернуло знов до схізми, однак св. Йосафат тим не зражав ся, але безвпинно всїх покликував до єдности.

І справдї, при розсудній а ревній працї св. Йосафата Полоцк вертав поволи до єдности. Бачучи се схізматики, ще більшою загоріли ненавистю до унії, а передовсїм до св. Йосафата. Де тільки могли, всюди його обчернювали, докучали, зневажали ан улицях, площах процесіях, зборах... За всяку цїну хотїли позбути ся Йосафата.

Найбільше ненавидїли св. Йосафата Вітебщ[illegible] Від обнятя ним владичого престола, вон[illegible] нїколи не були прихильниками з'єдинен... [illegible]ма добре запустила тут своє корінє так, що і ревна праця св. Йосафата не

змогла його вирвати. Збунтовані через схізматиків ще в сїчни року 1621 виповіли прилдно послух Йосафатови, а узнали за свого епископа Смотрицького. Поспішив до зблука них овець добрий пастир; але ледви з житєм міг утечи з посеред розлючених схізматиків.

Щоби заслонити свої насильства, яких допускали ся на католицьких церквах і священиках та уникнути належної їм кари, зібрали ся схізматицькі проводирі з Полоцька і Вітебська та написали жалобу до польського короля на св. Йосафата. Представили в нїй св. Йосафата, яко причину всїх бунтів, бо їх невинно гонив, карав і над ними знущав ся. Повірили сему обчерненю декотрі з польських панів неприхильних з'єдненю, а також і королївський канцлєр Лев Сапіга, що много добра в своїм житю висвідчив з'єдиненій Церкві. Сапіга писав навіть до св. Йосафата листи, в котрих повтаряє всї закиди схизматиків. Та Йосафат відповідаючи йому збиває основно ті всї закиди як неправдиві і виказує наглядно свою невинність. Що відповідь і оборона мусїли переконати Сапігу, можна вносити з того, що Сапіга був завсїди почитателем св. Йосафата, много добра здїлав для рускої з'єдиненої Церкви, а по мучеництві св. Йосафата став месником його смерти і украв убійцїв без пощади.

Що закиди і обчерненя св. Йосафата були неправдиві, на се маємо свідоцтва людий, що св. Йосафата найлїпше знали і заєдно при нїм були. Всї вони одноголосно свідчать о непорочнім та святім житю Йосафата. Такими свідками є: Дягилевич, архідіякон Доротей (наочний свідок всїх борб св. Йосафата з схізматиками), Емануіл Контакузен, (що про жив з св. Йосафатом 13 лїт) шляхтич Михайло Тишкевич, сповідник св. Йосафата, о. Косинський та радник полоцький, схізматик Іван Ходига.

Всї ті свідки складали своє зізнаня під присягою, прилюдно, перед комісією до того визначеною, на тім місци, де св. Йосафат жив і працював, в тім часї, коли ще всї памятали св. Йосафата і його працю. Всї одноголосно хвалили святого і анї один голос не знайшов ся з якимсь закидом проти него. Противно, **схізматики не можуть навести анї одного доказу на потверджене своїх обчернень.**

А чомуж ненавидїли і обчернювали св. Йосафата?

На се відповідає знов один наочний свідок: "Йосафат не дав нїякої причини до тої ненависти схізматиків; гнїв їх до Йосафата був гнїв релїгійний; причиною його була ненависть до єдности з римським престолом."

Михайло Тишкевич кае, що самого Йоса-

фата називали схізматики святим і тілько з ненависти до унії його переслїдували. Нераз можна було чути противників як говорили: "Коби Йосафат хотїв перейти до нас, ми би його обсипали золотом і почитали як ангели з неба." Навіть жиди називали його вітцем і говорили, що Йосафат почитає одного Бога, виповняє заповіди, що житє його є без скверни, чисте і примірне і що як би він не пішов до нега, то хто міг би мати надїю, що там дістане ся.

Отже супроти таких ясних свідоцтв нїчо не значать несправедливі обчерненя давних і теперішних схізматиків, котрі намагають ся брехнею зменшити славу святого Йосафата.

Серед тих всїх терпінь, гонень і обчернень не упав св. Йосафат на дусї, але працював над розширенєм св. з'єдненя. Господь Бог благословив його працю, посилав потїху, навертаючи серця закаменїлих схізматиків, наче хотїв сї кривди, які робили схізматики, йому нагородити. В тім часї навернув св. Йосафат: шляхтича Сороку (кальвіна), жінку полоцького воєводи Теодору Зеновичеву (загорілу схизматичку) і много инших.

Сими наверненими потїшав Бос свого вірного слугу, приготовляючи його до тих терпінь, які незадовго мали на него впасти.

Ненависть і заїлість схизматиків зглядом

св. Йосафата неустанно замгала ся. По всїх містах і місточках зроблено заговори на його житє. Бачив те все святий і о нїчім не думав, як тільки о смерти. Найгорячійшим його бажанєм було віддати своє житє за святе дїло з'єдиненя. Не утїкав від смерти, але радше за нею тужив. До послїдної хвилї вистивав мужно на своїм становищи, не тратячи з перед очий свого післанництва.

Найбільше прикростей зазнав св. Йосафат в Витебську. Витебщани видячи, що польське правительство є байдужне на їх поступки, чим раз більше ставали смілїйшими і зухвалїйшими супроти св. Йосафата і його служби. Коли котрий з владичої служби показав ся на містї за орудкою, кидали на него болотом, камінями, патиками, били і калїчили. Нападали на св. Йосафата прилюдно на процесіях і по церквах.

Та не тільки св. Йосафата гонили і ненавидїли схізматики; ся ненависть вернула ся і на з'єдинених. Не досить їм було, що видирали церкви з'єдиненим, проганяли їх священиків, щоби наситити свою ненависть, то ще проливали невинну кров. І так замордовано тодї двох Василїян Ахремовича і Руткевича, двох священиків з Київа з бурмістром Баталїею і богато инших.

Видїв св. Йосафат, що вже зближає ся час

для него пожаданий, що вже не довго мав чекати на свою смерть, тому з об'їздки по своїй епархії повернув до Полоцка, щоби дати послїдні розпорядки. Тут приходило до него много прихильних осіб і просило, щоби ся мав на бачности, бо всюди грозить йому небезпеченство житя. На се відповів їм весело святий: "Бажаю бути розвязаним і бути з Христом."

До Палацка чимраз частїйше доходили вісти, що Витебщани постановили проляти кров свого владики; Не зважаючи на те, заповві св. Йосафат при кінци листопада свій відїзд до Витебска.

Як тільки ся вість розійшла ся, зі всїх сторін поспішили до Йосафата значнїйші личности, урядники, доохрестна шляхта та приятелї і молили його, щоби відложив свій відїзд до того міста. Всї просьби, представленя і благаня оказались даремними. Св. Йосафат всїм постійно відповідав: "Смерти не лякаю ся. На мучеництво я готов, коли тільки єсьм гідний, щоби віддати своє житє за Бога." Шляхта жертвувала ся відпровадити владику до Витебська і там його сторожити; та св. Йосафат подякував їй за сю жертву.

Перед віу'їздом просив свого сповідника о. Хмельницького, щоби припильнував викінченя гробу, котрий вже давнїйше казав собі

приготовити по правій сторонї престола в своїй престольній церкві. Коли в кілька днїв перед семртію сповідник донїс святому, що праця коло гробу вже укінчена, Йосафат дуже тим утїшив ся. Маючи вже всїдати до повозу, потїшив службу, що плакала і була затревожена такими словами: "Коли те стане ся в Витебську, то тільки я згину, кромі мене нїхто инший не умре." Се пророцтво сповнило ся. При вбійстві св. Йосафата ранено вправдї дуже тяжко також і отирьох з його служби та всї вони прийшли відтак до здоровля.

З плачем і зойком попращав свого пастиря Полоцк. Щасливо прибув Йосафат до Витебська і хоч цїле місто кипіло злостию і ненавистию до него, він спокійно взяв ся до своєї працї, мов би не він був предметом сеї заїлости. Годив погнївaних, поучав, сповідав, правив Богослуженя. Хотїв святий Йосафат упімнути своїх підданих і привести до опамятаня. Та на закаменїлих грішників нема

Вже давно зробили Витебщани заговір на житє св. Йосафата. Треба було знайти якийсь позір, котрим можна би було покрити злочин. Ще перед приїздом святого до Витебська ухвалено на однім з міських засїдань зневажити владичу службу, а коли владика уйме ся за ними, тодї явно напасти на пала-

ту і сповнити своє діявальське дїло. Так і ста ло ся.

Як тільки по приїздї владики служба показала ся на містї або вийшла де поза палату, схізматики зневажали її, грозили, били і кидали камінями. Св. Йосафат упімнув і просив своїх слуг, щоби зносили всї кривди і терпеливо заховували ся спокійно. В таких обставинах пережив св. Йосафат зі своїми слугами в Витебську дві недїлї. Задовго однак було йдати схізматикам; постановили проте чимскорше поповнити свій злочин. Дня 11. листопада в суботу зібрали ся ще раз до ратуша і постановили не відкладати дальше, але слїдуючого дня в недїлю напасти на палату і убити зненавидженого владику. Схізматицький священик Ілія мав докуачти службі Йосафата, а колиб служба його за те побила або увязнила, тодї на даний з ратуша знак постановлено ударити у всї дзвони, а нарід мав громадно упасти на палату.

Ще й сонце не підвело ся, як св. Йосафат пішов (в недїлю, дня 12. падолиста) до церкви на утреню. Коли владика ішов до церкви, Ілія вже був перед палатою і сейчас почав зневажати Йосафата; святий спокійно удав ся до церкви. Ілія таки не переставав виговорювати, а тодї служба притримала його і замкнула в кухнї. В сїй хвилї задзвонено в рад-

ний дзвін. Тото лише вижидали схізматики. Цїле місто рушило на владичу палату з камінями, друками та оружєм. Юрба кинула ся на площу перед палатою, в одній хвили випер ла владичу службу, град каміня посипав ся на палату, крик підніс ся такий, мов би цїле пекло вирушило на сповнене злочину. Служба поховалась за окружаючий паркан. Коли св. Йосафат почув в церкві сей страшний крик, догадав ся його причини і зараз приказав випустити Ілію. Хоч випустили Ілію, роззвірена товпа не розходила ся, але з криком відгрожувала ся владицї і службі.

Утреня скінчила ся. Владика спокійно вертав з церкви до палати. Цїла площа, поміж церквою а палатою була переповнена заїлими схізматиками. Після розуму людського нехибна смерть ждала владику. Та на вид пастиря нараз всї умовкли, опустили руки; настала тишина. Йосафат ненарушений посеред них перейшов до палати. Устав крик, деякі пустили ся до міста, инші зістали під палатою. Св. Йосафат зібрав службу, а запевняючи її, що нїхто з неї не умре, заказав їй набивати рушницї кулями, позволяючи стріляти лише для пострахy слїпими набоями. Сам удав ся до своєї келїї, упав лицем на землю і так витривав на малитві до осьмої години з рана.

Коло осьмої години наплили нові товпи схі-

зматиків узброєні в сокири, бердиші, друки та рушниці. Камніне знов посипало ся на палату і паркан. Деякі підложили під паркан огонь, але лякаючись, аби ціле місто не займилось, розбили паркан, розкинули дошки і дістали ся на подвірє. Служба замкнула браму палати і для пострахy стріляла слїпими набоями з рушниць. Убійники осмілені тим, що вистріли їх не ранять, кинули ся з сокирами і бердишами на брами, розбили її і дістали ся на каридор. Служба сховала ся, остали ся тільки архідіякон Доротей, Кантакузен і Ушацький, хотячи убийникам загородити дорогу до комнати владики. Убийники кинули ся на Кантакузена і він падає облитий кровію без памяти на землю, відтак задають Доротеєви в голову сїмнайцять ран, відсувають його з дороги і кидають ся на послїдного Ушацького. Вкінци і сей послїдний паде під самим дверим владики, вдарений палкою в голову.

Вже товпа мала вдерти ся до комнати святого, як нараз отврирають ся двері, св. Йосафат виходить до сїний, підносить руку, щоби поблагословити своїх убийників, а зробив ши над ними знак св. хреста, лагідно відізвав ся: "Дїти моі, чого убиваєте невинних слуг? Коли маєте що проти мене, я тут" На ті слова святого зупинились убийники. Та нараз

із сусїдної кімнати випало двох розбишаків і один з них ударив святого тяжким костуром по голові, а другий сокирою розтинає голову по другім боцї.

Упав св. владика не землю, облитий кровию, а схізматики мов зголоднїлі вовки кидать ся на свою жертву, бють, ранять, знущають ся так що лице святого замінило ся в одну безобразну масу. Ні одна скарга, ні один зойк не вихопив ся з єго ост. Думаючи що вже не живий, кинули ся розбійники ще на його слуг, але в тій хвилї св. Йосафат підносить свою голову, кровию залиті очи звертає до неба, одну руку підносить, мов би хотїв по раз послїдний поблагословити своїх убийників, та потихо відзиваєсь: "О Боже мій!" Не дали йому докінчити. Один розбишак прискочив до владики і двома кулями наскрізь прострілив йому голову.

Св. Йосафат віддав свого духа в рки Божі. Розшалїла товпа кинулуа ся рабувати палату. Що тілько дало ся взяти, миттю роздерли поміж себе. Цїлу кімнату знищено, вікна повибивано, двері порозбивано, вози порубано, папері і всякі грамоти понищено, всю кімнатну обставину поторощено.

Тимчасом коли вже не стало слуг Йосафата, над його тїлом, мов би на сторожи сидїв пес, котрого св. Йосафат часом гласкав. Пес

не дав нїкому приступити до тїла свого па-
на, аж доперва пса забили, а порубавши йо-
го в кусники положили на мощах святого.

Відтак виволїкли тїло св. Йосафата на по-
двірє поміж розшалїлу товпу кровожадних
схізматиків, здерли одежу і обнажили непо-
рочне тїло. Одні сїдали на обнаженім тїлї свя-
того мученика і так сидячи їли і пили, другі
тягнули за ноги владику, скакали через святе
тїло і плювали на него, инші виривали волосє
з бороди і голови, инші патиками і друками
били зсинїле тїло, а ще инші доптали підко-
вами чобіт по лици всятого. Навіть невісти і
дїти знущали ся над окровавленим владико-
ю.

Коли вже наситили ся чортівськими забав-
ками, здерли з тїла святого волосїнницю, в
яку був одїтий, до ніг привязали мотуз і так
серед крику, витя і проклонів волочили по
улицях міста свого Князя Церкви. Вкіци виво
лїкли св. владику за місто на стрімку гору
над рікою Двиною, наповнили волосїнницю
камінями, привязали Ї до тїла і струтили св.
тїло з гори. Як тілько тїло впало на беріг,
прибігли схізматики, рибаки положили його
на лодку, завезли на тисяч кроків в гору до
ріки, до шиї привязали волосїнницю наповн-
нену камінями, а до кождої з ніг по однім ве-

ликім каміни і затопили в найбільшій глибині.

Коли тїло святого сховало ся в филях ріки, упала на Витебск і околицю така густа а навіть жиди оказували великий смуток, мрака, що один другого заледви міг зблизка побачити. Ся мрака тревала так довго, доки тїла знов на верх не видобуто.

Шестого дня рано побачили рибаки на ріцї в однім місци світло, що виходило з води і освітило над поверхнею воздух. Тут знайшли тїло св. Йосафата. Винявши з води, завезли тїло святого до церкви, одягли в епископські ризи і виставили через девять днїв на прилюдну почесть. Цїлий той час церква була повна посїщаючими, що приходили з найдальшої околицї оглядати, подивляти і плакати при тїлї свого владики.

Коли вість о смерти св. Йосафата розійшла ся по Полоцку, всї і католики і єретики, біль і жаль. Доперва тепер почули якого страгили пастиря, а заразом, як несправедливо обходили ся з ним в послїдних роках. Тепер постановили Полочани спровадити торжественно мощі до свого міста і в тій цїли вислали до Витебска посольство. В два тижнї по убійстві забрано св. мощі з Витебска і відвезено до Полоцка. Тут виставлено їх знов в пре-

стольній церкві на прилюдний вид.

Сам похорон задля ріжних перепон і трудностий відбув ся доперва в 14 місяцїв по мучеництві, то є, 18. сїчня 1625 року. Господь Бог в своїй премудрости так зарядив, щоби більше прославити св. мученика. Цїлий той час тїло зовсїм не змінило ся, але остало як мов би живе, маючи краску живого тїла. При мощах дїялись безчисленні чуда. Після величавого похорону зложено тїло св. Йосафата до приготованої через самого мученика гробницї в престольній церкві в Полоцку.

Довідавшись о злочинї, визначив король комісію, котра мала злочин добре розслїдити виновників укарати без відклику. До комісії належав також між иншими канцлєр Лев Сапіга. При слїдстві показала ся невинність і святість св. Йосафата. Всї убийники не тільки що признали ся до злочину, але і до причини злочину.Самі признали, що до убийства не привела їх жорстокість св. Йосафата, а тільки ненависть до з'єдиненя, піддержувана листами Смотрицького і намовами його висланників. Комісарі видали засду острий: девятнайцятьох убийників засуджено на кару смерти, а 74 заочно на вигнанє з границь держави і утрат всяких прав. Сей засуду зараз і виконано.

Смерть св. Йосафата і чуда, які після неї

дїяли ся, були причиною ріжних численних навернень, між иншими також причиною навернення його головного ворога Смотрицького.

Наслїдком частих чудів була велика почесть для св. Йосафата, котра вкоротцї поширила ся по цїлій католицькій Руси. З найдальших сторін спішили люди до гробу св. Йосафата з просьбою о поміч в недугах, нуждах і потребах сего житя.

Множество чудів, які стали ся по смерти св. Йосафата, було причиною, що вже в р. 1624 занесено до Папи Урбана VIII. просьбу о проголошенє Йосафата святим. Папа визначив комісію, що мала розслїдити житє св. Йосафата, його мучеництво та причину тогож і чуда, які стали ся за помочию святого. Довго вела комісія своє слїдство. Аж дня 16. мая р. 1643 вийшло папське письмо, силою котрого позволив папа Урбан VIII. причислити св. Йосафата до причту плаженних, а заразом відправляти Богослуженя і Службу Божу в честь бл. Йосафата.

С этим оголошено Йосафата доперва 29. червня 1867-го року.

По кількократих переношуванях спочило нарештї тїло св. Йосафата в Білій. Тут спочиває воно й доси.

Отсе вкоротцї житє св. Йосафата. Від дитинства стереже Бог Йосафата, щоби світ своїм подувом не зморозив чистого його серця і веде його по тернистій дорозї аж до тернистої пальми. Сему веденю св. Духа піддає ся зовсїм св. Йосафат і чимраз більше стає ся подібним до Сина Божого. Се прикмета всїх вибранцїв Божих.

Його житє дитяче, молодий вік, укрите житє монаше, ревність чинного житя, борби терпіня, передсмертні хвилї, сама смерт, кількож нам пригадує подїй з житя Божественного Спасителя! Лагідність, покора, чистота, ревність о славу Божу, любов ближнїх і ворогів, милосердіє, убажество — се невідступні товаришки св. Йосафата. Поміж всїми тими чеснотами найбільше блестить привязанє і любов до св. католицької Церкви, а заразом до свого обряду і своєї народности.

Посвятив ся своїй народности, щоби її завести на дорогу парвди, а через те на дорогу спасеня. О тій любови не так слова, як рад ше дїла його свідчать, бо люди великі і святі не так пустими словами, але дїлами показують свою любов.

Як велике привязанє було св. Йосафата до свого обряду, ми бачили в його житю, а ствердили се навіть самі схізматики — його вороги

і убийники, котрі перед судом свідчили, що Йосафат як найточнійше заховував всї правила свого обряду так, що ні одної провини не могли йому що до того закинути.

Та понад все бачимо в св. Йосафатї щире горяче привязане до св. католицької Церкви і її голови. Переймивши ся раз завіщанем свого Божественного Спасителя, він стало боронить і ширить сю ідею аж до смерти. Ніякі перепони, ніякі гоненя, ніякі борби не змогли його відірвати від любови св. Церкви. Він показує сю дорогу, що можна бути щирим Русином, можна любити горячо свій обряд, а при тім всім бути ревним католиком.

У всїх чеснотах повинні ми наслїдувати св. Йосафата, але найбільше в тій чесноті признаня до св. католицької Церкви. Ми Русини повинні памятати на наше велике і славне звання, на званє, котрого не мають инші народи. До нас Божественний Спаситель устами свого намісника Урбана VIII. кликав і кличе: "О, мої Русини, через Вас я надїюсь навернути цїлий Схід."

Ми повинні задосить учинити волї Христовій і довірю, яке нам дають його намісники. Але щоби сповнити се наше знамените званє, ми перше мусимо мати самі в наших серцях

привязанє св. Йосафата до одної, святої, соборної (католицької), апостольської Церкви. Коли самі не будемо горіти сим огнем привязаня до католицької Церкви, то і других не зможемо ним загріти.